

**O‘ZBEK XALQ MUSIQA IJODI FANINI O‘QITISHDA INNOVATSION
YONDASHUVLAR**

<https://doi.org/10.70728/qdpi.v08.i01.080>

*Qo‘qon davlat universiteti
Musika nazariyasi kafedrasi dotsenti
Sh. Turdiyev*

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘zbek xalq musiqasi fanini o‘qitish jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish masalalari yoritilgan. Ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, innovatsion yondashuvlar talabalarning musiqiy tafakkuri, ijodiy faolligi va milliy musiqiy merosga bo‘lgan qiziqishini oshirishga xizmat qilishi aniqlangan.

Kalit so‘zlar: o‘zbek xalq musiqasi, innovatsion ta’lim, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, musiqiy pedagogika.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы использования инновационных педагогических подходов в процессе преподавания дисциплины узбекской народной музыки. Анализируется значение цифровых технологий, интерактивных методов и компетентностного подхода в образовательном процессе. По результатам исследования установлено, что применение инновационных подходов способствует развитию музыкального мышления, творческой активности студентов и повышению интереса к национальному музыкальному наследию.

Ключевые слова: узбекская народная музыка, инновационное образование, интерактивные методы, цифровые технологии, музыкальная педагогика.

Abstract. This article examines the issues of applying innovative pedagogical approaches in the process of teaching Uzbek folk music. The significance of digital technologies, interactive methods, and the competency-based approach in the educational process is analyzed. The results of the study indicate that innovative approaches contribute to the development of students’ musical thinking, creative activity, and increased interest in national musical heritage.

Keywords: Uzbek folk music, innovative education, interactive methods, digital technologies, music pedagogy.

KIRISH. O‘zbek xalq musiqasi asrlar davomida xalqning ma’naviy hayoti, estetik didi, urf-odatlarini va dunyoqarashini aks ettirib kelayotgan bebaho madaniy meros

hisoblanadi. Ushbu musiqiy meros xalq og‘zaki ijodi, marosimlar, bayramlar hamda kundalik hayot bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, milliy o‘zlikni anglashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun ham o‘zbek xalq musiqasini ta’lim tizimida chuqur va samarali o‘qitish masalasi bugungi kunda dolzarb pedagogik muammolardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Globallashuv jarayoni kuchayib borayotgan hozirgi davrda yoshlarning musiqiy didi va qiziqishlari keskin o‘zgarib, zamonaviy ommaviy madaniyat ta’siri ortib bormoqda. Bunday sharoitda milliy musiqiy merosni saqlab qolish va uni yosh avlod ongiga singdirish ta’lim jarayonida yangicha yondashuvlarni talab etadi. An’anaviy dars usullari ko‘p hollarda talabalarning faolligini oshirish, ularning mustaqil va ijodiy fikrlashini rivojlantirish uchun yetarli imkoniyat bermaydi. O‘zbek xalq musiqasi fanini o‘qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish ta’lim jarayonini samarali tashkil etish, dars mazmunini boyitish va talabalarda musiqiy kompetensiyalarni shakllantirish imkonini beradi. Innovatsion yondashuvlar deganda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, raqamli vositalar hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni tushuniladi. Bunday yondashuvlar musiqani faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy, tahliliy va ijodiy yo‘sinda o‘zlashtirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ta’lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish imkoniyatlari mavjud bo‘lib, bu o‘zbek xalq musiqasi fanini o‘qitishda ham yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratmoqda. Audio va video yozuvlar, elektron darsliklar, virtual taqdimotlar hamda onlayn platformalar orqali musiqiy namunalarni o‘rganish talabalarning musiqiy eshitish qobiliyati va tahliliy tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, interfaol metodlar orqali tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarda jamoaviy ishlash, muloqotga kirishish va ijodiy

faoliyat olib borish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Ushbu maqolada o‘zbek xalq musiqasi fanini o‘qitishda innovatsion yondashuvlarning mazmuni, ularni ta’lim jarayoniga joriy etish yo‘llari hamda ularning samaradorligi ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — innovatsion yondashuvlar yordamida o‘zbek xalq musiqasini o‘qitish sifatini oshirish va talabalarda milliy musiqiy merosga bo‘lgan barqaror qiziqishni shakllantirishdan iborat.

Metodlar

Ushbu tadqiqot jarayonida o‘zbek xalq musiqasi fanini o‘qitishda innovatsion yondashuvlarning samaradorligini aniqlash maqsadida kompleks ilmiy- pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini musiqiy pedagogika, etnomusiqashunoslik va zamonaviy ta’lim texnologiyalariga oid ilmiy manbalarni tahlil qilish tashkil etdi. Ilmiy adabiyotlar tahlili orqali o‘zbek xalq musiqasini o‘qitishning an’anaviy va zamonaviy yondashuvlari o‘rganildi hamda ularning o‘ziga xos jihatlari aniqlab olindi.

Amaliy tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, suhbat va tajriba-sinov metodlari qo‘llanildi. Tajriba mashg‘ulotlari oliy ta’lim muassasalarida o‘zbek xalq musiqasi fanini o‘qitish jarayonida tashkil etildi. Dars jarayonida interfaol metodlar, jumladan, “aqliy hujum”, “klaster”, “keys-stadi”, muammoli ta’lim va loyihaviy faoliyat metodlaridan

foydalanildi. Ushbu metodlar talabalarning mustaqil fikrlashi, tahlil qilish va ijodiy yondashuvini rivojlantirishga qaratildi. Shuningdek, tadqiqotda raqamli ta'lim texnologiyalaridan keng foydalanildi. Audio va video materiallar, xalq ijrochilari ijrosidagi musiqiy namunalar, notaviy yozuvlar hamda multimedia taqdimotlari dars jarayoniga tatbiq etildi. Talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarini baholashda kompetensiyaviy yondashuv asosida ishlab chiqilgan mezonlar qo'llanilib, o'quv natijalari tahlil qilindi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'zbek xalq musiqasi fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirdi. Innovatsion metodlar asosida tashkil etilgan darslar talabalarning fan mazmunini chuqurroq o'zlashtirishiga, musiqiy asarlarni tahlil qilish va ularning badiiy-estetik xususiyatlarini anglashiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirdi hamda ularning milliy musiqiy merosga bo'lgan qiziqishini kuchaytirdi. Audio va video materiallardan foydalanish orqali talabalar o'zbek xalq musiqasining turli janrlari, mahalliy ijrochilik maktablari va an'anaviy cholg'u asboblari bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Interfaol metodlar asosida olib borilgan darslar talabalarning faolligini oshirib, jamoada ishlash, o'z fikrini erkin ifodalash va musiqiy tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirdi. Loyihaviy faoliyat jarayonida talabalar mustaqil izlanish olib borib, o'zbek xalq musiqasiga oid ilmiy-amaliy materiallarni tayyorlashga erishdilar. Natijada talabalarning nazariy bilimlari bilan bir qatorda amaliy va ijodiy kompetensiyalari ham rivojlandi.

Muhokama

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, o'zbek xalq musiqasi fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlar an'anaviy ta'lim usullariga nisbatan yuqori samaradorlikka ega. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar dars jarayonini jonlantirib, talabalarni ta'lim subyekti sifatida faol ishtirok etishga undaydi. Bu esa musiqiy ta'limda muhim bo'lgan ijodiy tafakkur va estetik didni shakllantirishga xizmat qiladi.

Innovatsion yondashuvlar yordamida talabalarda milliy musiqiy merosga nisbatan ongli munosabat shakllanib, ularni asrab-avaylash va kelajak avlodga yetkazish mas'uliyati kuchayadi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish imkonini beradi hamda musiqiy materiallarni kengroq va chuqurroq o'rganishga zamin yaratadi. Biroq innovatsion yondashuvlarni samarali joriy etish o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, metodik bilimlari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalariga bevosita bog'liqdir. Shu sababli, o'zbek xalq musiqasi fanini o'qituvchi pedagoglarning malakasini oshirish, ularni zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan tanishtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'zbek xalq musiqasi fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar hamda

raqamli ta'lim vositalari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarning musiqiy bilimlarini chuqurlashtirish, ularning ijodiy va tahliliy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida aniqlanganki, innovatsion yondashuvlar yordamida talabalarda o'zbek xalq musiqasiga bo'lgan barqaror qiziqish shakllanadi, milliy musiqiy merosga nisbatan ongli va mas'uliyatli munosabat rivojlanadi. Audio va video materiallar, multimedia taqdimotlar hamda loyihaviy faoliyat orqali tashkil etilgan darslar musiqiy asarlarning badiiy-estetik mohiyatini chuqurroq anglash imkonini yaratadi. Bu esa nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy va ijodiy kompetensiyalarning shakllanishiga olib keladi. Shuningdek, interfaol metodlar asosida olib borilgan ta'lim jarayoni talabalarning faolligini oshirib, mustaqil fikrlash, jamoada ishlash va o'z fikrini erkin ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirdi. Innovatsion yondashuvlar orqali o'zbek xalq musiqasining janrlari, ijrochilik an'analari va cholg'u asboblari o'rganish jarayoni yanada mazmunli va samarali tus oldi. Xulosa qilib aytganda, o'zbek xalq musiqasi fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlarni tizimli ravishda joriy etish ta'lim sifatini oshirish, milliy musiqiy merosni asrab-avaylash va uni yosh avlod ongiga singdirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida mazkur yo'nalishda pedagogik tajribalarni kengaytirish, raqamli resurslar bazasini boyitish hamda o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tadqiqotlarni olib borish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent:
2. Ma'naviyat, 2008.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent:
4. O'zbekiston, 2022.
5. Rajabov I. O'zbek xalq musiqasi tarixi. – Toshkent: San'at, 2006.
6. Yunusov R. O'zbek musiqa folklori asoslari. – Toshkent: Musiqa, 2010.
7. Jabborov A. Etnomusiqashunoslik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015.
8. Abdullayev Sh. Musiqa ta'limida innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
9. Saidova M. Musiqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanish. –
10. Toshkent: Fan, 2019.
11. Xodjayev B., To'xtayeva D. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. –
12. Toshkent: Sharq, 2020.
13. Yo'ldoshev J.G'. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi,
14. 2016.
15. Ochilov M. Ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
16. Qosimov A. O'zbek xalq cholg'u asboblari. – Toshkent: San'at, 2009.
17. Rasulov S. Musiqa ta'limida axborot texnologiyalari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.

18. UNESCO. Intangible Cultural Heritage and Education. – Paris, 2019.
19. Kozlova E. Innovative Approaches in Music Education. – Moscow: Akademiya, 2018.
20. Hargreaves D., Marshall N. Developing Identities in Music Education. – London: Routledge, 2003.